

In elk nummer krijgt een professional de gelegenheid zijn/haar product onder de aandacht te brengen. In deze editie geven we het woord aan Marianne Rietveld. Zij is ontwikkelaar van de ZijnsWijzers.

Over gedrag, gevoel en hoogbegaafdheid

Het waarom, hoe en wat van de ZijnsWijzers

Zoë (8) loopt langs het raam en kijkt nieuwsgierig naar binnen. Als ik de deur open doe, staat ze iets achter haar moeder en kijkt me afwachtend aan. Ik steek glimlachend mijn hand uit, zeg 'Hoi' en noem mijn naam. Ze pakt mijn hand, komt achter haar moeder vandaan, zegt 'Hoi' terug en noemt ook haar naam. 'Fijn dat je er bent Zoë, welkom.' Pas dan geef ik moeder een hand. We hebben elkaar al uitgebreid aan de telefoon gesproken. Moeder heeft een hoopvolle blik in haar ogen. Beiden gaan mee naar binnen. Zoë gaat op zoek naar een spel dat we samen kunnen gaan spelen. Moeder dirigeren we voorzichtig de deur uit richting de bakker in het dorp. Daar hebben ze koffie, WiFi en gebak. Over drie kwartier is ze weer welkom. Zomaar de start van een eerste ontmoeting...

door Marianne Rietveld

Hoogbegaafdheid en ZijnsWijzers

• Het WAAROM

Er zijn twee redenen waarom ik de ZijnsWijzers heb ontwikkeld:

1. *Kijken achter zichtbaar gedrag*

De ZijnsWijzers zijn ontwikkeld vanuit een heel sterke behoefte iedereen die ook maar iets met hoogbegaafdheid te maken heeft, te helpen achter het gedrag te kij-

ken. Niet alleen het 'slimme' kind te zien, maar juist ook het 'gevoelige' kind – het kind dat zo graag gezien wil worden om wie hij is en niet om wat hij kan of doet. Het kind dat de wereld om hem heen intens ervaart, te leren begrijpen.

2. *Vooroordelen inruilen voor begrip en inzicht*

De ZijnsWijzers zijn tevens ontwikkeld om de vooroordelen rondom hoogbegaafdheid in te ruilen voor begrip en inzicht in het gedrag dat kinderen, en volwassenen, laten zien.

• Het HOE

Hoe zet je de ZijnsWijzers in?

De karakterkaarten, gedragskaartjes en ZiWi de giraf die samen de ZijnsWijzers vormen, zijn bijeengebracht in een mooi en kleurrijk doosje, dat uitnodigt om open te maken.

De gebruiker bepaalt zelf:

- al handelend, *wat* er wel of niet neergelegd wordt (autonomie);
- *hoe* de kaarten neergelegd worden (gevoelige mooimaker);

Foto's: Jord Visser

- of hij er wat over wil vertellen (gevoel);
- of hij eerst alles wil lezen en dan pas overgaat tot het neerleggen van de kaarten (kritisch).

Het maakt niet uit of je met de gedragskaarten begint of met de vijf grote karakterkaarten. Alles geeft inzicht in wie je bent. Jij bepaalt de route. En juist dat is van groot belang. De open werkvorm.

• **Het WAT**

Wat vind je in het doosje:

Karakterkaarten

De vijf items die hieronder beschreven worden, staan voor de vijf karakterkaarten die bij de ZijnsWijzers zijn opgenomen. Vijf karaktereigenschappen die heel herkenbaar zijn bij hoogbegaafdheid. Die van het grootste belang zijn om te (her)kennen als we met hoogbegaafde kinderen en volwassenen in gesprek gaan. Elke karakterkaart heeft een eigen kleur en uitdrukking gekregen, passend bij het karakter. Op de achterkant van iedere karakterkaart staat het vooroordeel over dat karakter.

Gedragskaartjes

De kleine gedragskaarten zijn helpend bij het praten over gedrag. Netjes per kleur gesorteerd, passend bij

de kleur van de karakterkaart, met uitspraken over gedrag. Verzameld in de afgelopen vijfendertig jaar, uitgesproken door hoogbegaafde kinderen of volwassen hoogbegaafden. Positief waarderend geformuleerd. De herkenning van het beschreven gedrag zet bijna als vanzelf aan om er wat over te vertellen. Daar is maar een heel klein zetje voor nodig. Zó vanzelf, dat een coachee verbaasd opmerkte aan het eind van een coachsessie: 'Ik heb toch niet echt bijna een uur met jou over mijn gevoel gepraat?' Ja dus, dat hadden we wel gedaan. Als je nog niet zo vaardig bent in het stellen van vragen overeengedragskaartje, vind je op de achterkant van ieder kaartje meerdere vragen die hierbij helpend kunnen zijn. Het gezien worden, merken dat de ander werkelijk in jou is geïnteresseerd, is de grote meerwaarde van de ZijnsWijzers.

ZiWi de giraf

Tot slot vind je ZiWi de giraf in het doosje. De naam ZiWi staat voor **Zijn Wie** je bent.

De giraf staat bij de ZijnsWijzers als metafoor voor hoogbegaafdheid. Omdat:

- de giraf met zijn lange nek boven 'het maaiveld' uitsteekt;
- de giraf moeite moet doen om zich te voeden (de bladeren hoog in de bomen) <-> cognitieve uitdaging;

- de giraf een van de landdieren is met het grootste hart <-> groot empathisch vermogen HB;
- de giraf zich als enig dier naar het niveau van de andere dieren naar beneden kan bewegen maar die dieren niet naar de hoogte van de giraf kunnen komen <-> aanpassen aan het niveau van de klas;
- de giraf onderscheidend is, uniek, met ieder een eigen tekening van de huid – geen giraf hetzelfde is <-> niet alle hoogbegaafden zijn hetzelfde;
- de giraf lange, dunne poten heeft en daardoor heel kwetsbaar is <-> emotionele kwetsbaarheid HB;
- de giraf met die kwetsbare poten wel een leeuw kan doodtrappen, dus ook heel sterk is, en groot verbaal 'geweld' kan gebruiken;
- de giraf daarnaast ook nog eens een sierlijk, prachtig en bijzonder dier is...

Terug naar de praktijk met Zoë

Eerste indruk (gevoelig)

Je kunt maar één keer een eerste indruk maken. Dus is het van het grootste belang om volledig authentiek te zijn. Dat Zoë voelt dat ze welkom is. Dat ze voelt dat ik het fijn vind dat ze er is. Die eerste indruk is dus belangrijk. Want ook Zoë voelt, net als alle hoogbegaafde kinderen – en volwassenen –, haarfijn aan hoe iemand echt is. In een split second. Als je niet authentiek bent, kun je het wel vergeten om een waarachtige, diepe verbinding te maken. Zonder verbinding gebeurt er niks, blijf je aan de oppervlakte en plak je misschien een pleister op de wond, maar weet je nog steeds niet waardoor de wond steeds opengaat.

Respecteren (AUTONOM)

Het respecteren van de eigenheid van hoogbegaafde kinderen is een must. Dus is het belangrijk te weten wat die eigenheid is. Ik stel voor een spelletje te gaan spelen. Ik vraag of Zoë *zelf* iets uit wil kiezen, of er iets bij zit wat ze kent of waar ze blij van wordt. Of misschien ziet ze een spel waar ze eigenlijk heel hard bij weg wil lopen, waarop ik dan lachend en verbaasd vraag waarom dat spel die gedachte of dat gevoel kan oproepen. Zij is aan zet, ik wacht af, observeer en voel.

Afspraak is afspraak (rechtvaardig)

Voordat we het gekozen spelletje gaan spelen, vraag ik Zoë welke spelregels zij toepast bij dit spel. Omdat ik het fijn vind eerlijk te spelen en graag weet wat de regels zijn. En ik graag afgesproken regels na wil komen. Of ze dat herkent? We checken het en gaan aan de slag.

Klopt het wel? (kritisch)

Soms gebeurt er tijdens het spelen van het spelletje iets wat de ander niet weet of kent. Omdat de kritische kijk op zichzelf en de ander sterk aanwezig is bij hoogbegaafde kinderen, is de authentieke houding ook hier

van het grootste belang. Doordat ze zich gezien voelen, durven ze vaak te delen wat in hun ogen anders kan of zou kunnen. Dat is fijn, zo blijft er niets hangen en kunnen we samen genieten van het spel. Ook hier respecteer je de eigenheid van het hoogbegaafde kind.

Gewonnen! (perfectionistisch)

Het eerste spel dat ik met Zoë speel, win ik. Ze wil het graag nog een keer spelen om een eerlijke kans te krijgen ook een keer te winnen. Ze wint, met tegelijkertijd het verzoek of we nog een spel zullen spelen, dan kunnen we echt zien wie de winnaar is... De drive om toch de beste te willen zijn, is herkenbaar bij hoogbegaafde kinderen, komt ergens vandaan. We spelen een derde spel en zij wint.

Zo hebben we in een eerste ontmoeting alle sterk aanwezige karakters ruimte gegeven en gerespecteerd. Dat is van het grootste belang om werkelijk iets te kunnen betekenen voor kinderen.

Op de website staan ervaringen van gebruikers, ouders, leerkrachten en coaches te lezen, vind je tips om de ZijnsWijzers in te zetten en vertel ik nog meer over anders, positief waarderend, kijken naar hoogbegaafdheid. ●

Marianne Rietveld heeft vanuit haar praktijkervaring een succesvolle manier ontwikkeld om spelenderwijs inzicht te geven in de zijnskant van hoogbegaafdheid. De kant die vaak onderbelicht blijft en tegelijkertijd juist kan zorgen voor frustratie en onbegrip. Met de ZijnsWijzers heeft Marianne een spel-/werkvorm ontwikkeld die helpend is de gevoeligheden en talenten van hoogbegaafden – kinderen én (jong) volwassenen – te zien en te benoemen.